

INTERFAOL METODLAR ORQALI BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA JAMOAVIY ISH KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH

Mirzayeva Dinora

*Toshkent Kimyo Xalqaro Universiteti Samarqand filiali
Boshlang'ich talim fakulteti +998889156670*

Annotatsiya: *Mazkur maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarida jamoaviy ish ko'nikmalarini rivojlantirishda interfaol metodlarning o'rni, ularning pedagogik ahamiyati va amaliy qo'llanishi yoritilgan. Shuningdek, interfaol metodlar asosida tashkil etilgan darslarning o'quvchilar faolligi, hamkorlik kompetensiyasi va ijtimoiy ko'nikmalarni shakllantirishdagi samaradorligi tahlil qilingan.*

Kalit so'zlar: *interfaol metodlar, jamoaviy ish, hamkorlik, boshlang'ich ta'lim, pedagogik texnologiyalar, guruhli ish, kompetensiya, ta'lim samaradorligi*

KIRISH

Zamonaviy ta'lim tizimi oldida turgan asosiy vazifalardan biri – har tomonlama rivojlangan, mustaqil fikrlaydigan va jamoada ishlay oladigan shaxsni tarbiyalashdir. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichida o'quvchilarning asosiy hayotiy ko'nikmalarini shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Bugungi globallashuv sharoitida jamiyat har bir shaxsdan nafaqat bilimli bo'lishni, balki boshqalar bilan samarali hamkorlik qilishni ham talab etmoqda. Shu sababli o'quvchilarda jamoaviy ish ko'nikmalarini rivojlantirish dolzarb pedagogik muammolardan biri hisoblanadi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilari psixologik jihatdan faol, qiziquvchan va ijtimoiy muloqotga moyil bo'ladi. Shu bois ularni dars jarayonida faol ishtirok etishga jalb etish, jamoa bo'lib ishlashga o'rgatish o'qituvchining muhim vazifalaridan biridir. Bu jarayonda interfaol metodlar muhim vosita bo'lib xizmat qiladi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiyasi. Jamoaviy ish ko'nikmalarini rivojlantirish, interfaol metodlar va o'yin texnologiyalarining ta'limdagi o'rni ko'plab mahalliy va xorijiy olimlar tomonidan ilmiy jihatdan asoslab berilgan. Ushbu yo'nalishda olib borilgan tadqiqotlar ta'lim jarayonini samarali tashkil etish, o'quvchilarning ijtimoiy faolligini oshirish hamda jamoada ishlash kompetensiyalarini shakllantirishga xizmat qiladi.

Avvalo, PQ-4319-son qarorda ta'lim sifatini oshirish, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etish va uzluksiz ta'lim tizimini takomillashtirish asosiy vazifalar sifatida belgilangan. Ushbu hujjat ta'lim jarayonida interfaol metodlar va jamoaviy ish shakllaridan foydalanish zarurligini davlat darajasida e'tirof etadi.

O'zbek olimlaridan Yo'ldoshev J.G. boshlang'ich ta'limda interfaol metodlarning ahamiyatini yoritib, ularning o'quvchilarda mustaqil fikrlash va jamoaviy faoliyat ko'nikmalarini rivojlantirishdagi o'rnini asoslab beradi. Zunnunov A. va Jabborova M.

esa boshlang'ich ta'lim metodikasini ishlab chiqishda o'quvchilarning faol ishtirokiga asoslangan yondashuvlarni ilgari surib, guruhli ish va hamkorlikdagi ta'limni samarali usul sifatida ko'rsatadi.

Karimova V.M. tadqiqotlarida bola shaxsining ijtimoiylashuvi jarayonida jamoa faoliyatining hal qiluvchi roli alohida ta'kidlanadi. Unga ko'ra, jamoada faoliyat olib borish orqali bolalarda ijtimoiy munosabatlar, muloqot madaniyati va mas'uliyat hissi shakllanadi. Hasanboyeva O.U. esa pedagogika fanida ta'lim-tarbiya jarayonining nazariy asoslarini yoritib, shaxsni har tomonlama rivojlantirishda jamoaviy faoliyatning ahamiyatini ilmiy jihatdan izohlaydi.

Shuningdek, Raxmonov Sh. va Saidov U. tomonidan boshlang'ich ta'limda ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish metodikasi ishlab chiqilib, unda interfaol yondashuvlar, guruhli ishlar va o'yin metodlarining samaradorligi ko'rsatib berilgan.

Xorijiy olimlardan Lev Vygotskiy bola rivojlanishida ijtimoiy muhit va hamkorlikning muhimligini asoslab, yaqin rivojlanish zonasi nazariyasi orqali o'quvchilarning jamoada o'rganishini ilmiy jihatdan tushuntiradi. John Dewey esa ta'limni ijtimoiy jarayon sifatida talqin qilib, o'rganish jarayonida faol ishtirok va hamkorlikni asosiy tamoyil sifatida ilgari suradi.

Bundan tashqari, David W. Johnson va Roger T. Johnson tomonidan ishlab chiqilgan kooperativ ta'lim nazariyasida o'quvchilarning kichik guruhlarda ishlashi, o'zaro bog'liqlik va mas'uliyat asosida bilimlarni o'zlashtirishi jamoaviy ish ko'nikmalarini rivojlantirishning eng samarali usullaridan biri sifatida e'tirof etiladi.

Jamoaviy ish ko'nikmalarini rivojlantirishda o'yinlarning qo'llanilishi masalasi O'zbekiston pedagogika ilmidagi yetarlicha o'rganilgan yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Ushbu mavzu bo'yicha tadqiqotlar asosan oliy ta'lim muassasalari professor-o'qituvchilari hamda ilmiy-tadqiqotchilar tomonidan olib borilgan.

Xususan, Buxoro davlat universiteti pedagog olimlari tomonidan didaktik o'yinlarning ta'lim jarayonidagi o'rni, ularning o'quvchilarda jamoaviy ishlash ko'nikmalarini shakllantirishdagi ahamiyati keng tahlil qilingan. Ushbu tadqiqotlarda "Javobni top", guruhli viktorinalar kabi o'yinlar orqali o'quvchilarning hamkorlikda ishlash, fikr almashish va jamoada qaror qabul qilish ko'nikmalari rivojlanishi ilmiy asoslangan.

Shuningdek, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti tadqiqotchilari tomonidan maktabgacha va boshlang'ich ta'lim bosqichida o'yin texnologiyalaridan foydalanish orqali bolalarda ijtimoiy va jamoaviy ko'nikmalarni shakllantirish masalalari o'rganilgan. Ularning ilmiy ishlarida o'yin faoliyati bolalarning muloqotga kirishishi, o'zaro hamkorlik qilish va guruhda faol ishtirok etishini ta'minlovchi samarali vosita sifatida baholanadi.

Bundan tashqari, In Academy ilmiy platformasi hamda Zenodo ilmiy platformasi da chop etilgan maqolalarda ham o'yin asosidagi ta'limning jamoaviy ish ko'nikmalarini rivojlantirishdagi roli yoritilgan. Jumladan, Suhrob Abdullayev kabi tadqiqotchilar o'yin

metodlari orqali o'quvchilarning faolligi, tashabbuskorligi va jamoada ishlash kompetensiyalarini oshirish mumkinligini ilmiy jihatdan asoslab bergan.

Umuman olganda, ushbu olimlarning ilmiy ishlari jamoaviy ish ko'nikmalarini shakllantirishda interfaol metodlar, o'yin texnologiyalari va kooperativ ta'limning muhim o'rin tutishini nazariy va amaliy jihatdan asoslab beradi.

Muhokama va natijalar.

Interfaol metodlar – bu o'quvchilarning faolligini oshirishga qaratilgan, ularni fikrlash, muhokama qilish va mustaqil qaror qabul qilishga undovchi o'qitish usullaridir. Bu metodlar o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytiradi hamda o'quvchilarni ta'lim jarayonining faol subyektiga aylantiradi.

Interfaol metodlarning asosiy xususiyatlari quyidagilardan iborat:

- ☒ o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlash;
- ☒ o'zaro muloqotni rivojlantirish;
- ☒ mustaqil va ijodiy fikrlashni rag'batlantirish;
- ☒ jamoaviy ishlashni tashkil etish.

Mazkur metodlar konstruktivizm nazariyasiga asoslanib, bilimni o'quvchi tomonidan faol o'zlashtirilishini ta'minlaydi. Ya'ni o'quvchi tayyor bilimni emas, balki uni mustaqil ravishda anglab yetadi.

Boshlang'ich sinflarda jamoaviy ish ko'nikmalarini shakllantirish

Jamoaviy ish – bu o'quvchilarning umumiy maqsad yo'lida birgalikda faoliyat yuritishi, o'zaro yordam va hamkorlik asosida vazifalarni bajarishidir. Ushbu ko'nikma o'quvchilarda quyidagi sifatlarni shakllantiradi:

- mas'uliyatlilik;
- o'zaro hurmat;
- muloqot madaniyati;
- liderlik va tashabbuskorlik;
- muammolarni birgalikda hal qilish qobiliyati.

Boshlang'ich ta'limda jamoaviy ishni tashkil etish o'quvchilarning yosh xususiyatlarini hisobga olgan holda amalga oshirilishi lozim. Kichik yoshdagi o'quvchilar uchun qiziqarli, o'yin elementlariga boy topshiriqlar samarali hisoblanadi.

Interfaol metodlar orqali jamoaviy ishni rivojlantirish yo'llari

Boshlang'ich sinflarda quyidagi interfaol metodlar jamoaviy ish ko'nikmalarini rivojlantirishda samarali hisoblanadi:

“Aqliy hujum” metodi

Bu metod o'quvchilarning erkin fikrlashini rivojlantiradi. Guruh a'zolari muammoni hal qilish uchun turli g'oyalarni ilgari suradi. Bu jarayonda har bir o'quvchi o'z fikrini bildirish imkoniyatiga ega bo'ladi.

“Klaster” metodi

Klaster metodi o'quvchilarning mantiqiy fikrlashini rivojlantiradi. Guruh bo'lib ishlash jarayonida o'quvchilar fikrlarni tizimlashtiradi va ular o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlaydi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, interfaol metodlar boshlang'ich sinf o'quvchilarida jamoaviy ish ko'nikmalarini rivojlantirishning samarali vositasi hisoblanadi. Ushbu metodlar o'quvchilarning bilim olish jarayonini faollashtiradi, ularni mustaqil fikrlashga undaydi va ijtimoiy ko'nikmalarni shakllantiradi.

Kelgusida ta'lim jarayonida interfaol metodlardan keng foydalanish, ularni takomillashtirish va amaliyotga joriy etish ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-4319-son qarori. Ta'lim sifatini oshirish va uzluksiz ta'lim tizimii takomillashtirish to'g'risida.
2. Yo'ldoshev J.G. Boshlang'ich ta'limda interfaol metodlar. – Toshkent: “Fan va texnologiya”, 2019.
3. Zunnunov A., Jabborova M. Boshlang'ich ta'lim metodikasi. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2021.
4. Karimova V.M. Bola shaxsining ijtimoiylashuvi jarayonida jamoa faoliyatining roli. – Toshkent: O'zbekiston Milliy universiteti, 2020.
5. Hasanboyeva O.U. Pedagogika. – Toshkent: “Iqtisod-moliya”, 2017.
6. Raxmonov Sh., Saidov U. Boshlang'ich ta'limda ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish metodikasi. – Toshkent: TDPU, 2018.
7. Vygotskiy L.S. Psixologiya razvitiya rebenka (Bola rivojlanish psixologiyasi). – Moskva: Pedagogika, 1984.
8. Dewey J. Democracy and Education. – New York: Macmillan, 1916.
9. Johnson D. W., Johnson R. T. Cooperative Learning: Theory and Practice. – Boston: Allyn & Bacon, 1999.